

အီးစီအိတ်ချ်အို(ECHO) အာရှမှတ်တမ်း၊

အမှတ်စဉ် ၁၈၊ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၃

ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်ချဉ်းကပ်ခြင်း - အတွေ့အကြုံမှရှင်းလင်းဖော်ပြခြင်း

ဒေါက်တာ ဒေါက်တာ ဒေါက်တာ (Douglas M. Fraiser)

[အယ်ဒီတာ၏မှတ်ချက် - ဒေါက်တာ ဒေါက်တာ သရဖူ အောက်တိုဘာလ ၁ - ၄ရက် ၊ ချင်းမိုင်မြို့၊ တွင်ကျင်းပသော အီးစီအိတ်ချ်အို အာရှစိုက်ပျိုးရေးနှင့် လူထုဖွံ့ဖြိုးမှုညီလာခံတွင် အဓိကစကားပြောသူများ အနက်တစ်ဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဒေါက်တာ ဒေါက်တာ ဒေါက်တာ သရဖူ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အက်စ်အိုင်အယ်လ် (SIL International) အတွက်အကြီးတန်းမနုဿဗေဒဆိုင်ရာအကြံပေးသူဖြစ်ပါသည်။ သူသည် ထိုင်းနိုင်ငံတွင်နေထိုင်၍ အက်စ်အိုင်အယ်လ်၏ ပြည်မအရှေ့တောင်အာရှအဖွဲ့ (Mainland Southeast Asia Group) အတွက် မနုဿဗေဒဆိုင်ရာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူနှင့် ဖါယပ်(ဖ) တက္ကသိုလ်(Payap University) တွင် မနုဿဗေဒကိုသင်ပြသူအဖြစ်လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ယခင်က အက်စ်အိုင်အယ်လ်မလေးရှားနိုင်ငံနှင့်ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံရုံးခွဲများတွင်အလုပ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။ဒေါက်(Doug)သည် ဖလော်ရီဒါ တက္ကသိုလ်မှ ပညာရပ်တစ်ခုထက်ပိုသောဂေဟဗေဒ(အထူးပြု - မနုဿဗေဒ) ဖြင့် ဒေါက်တာဘွဲ့(Ph.D.)၊ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် သီးနှံထုတ်လုပ်မှုမဟာသိပ္ပံဘွဲ့ကိုဖလော်ရီဒါတက္ကသိုလ်နှင့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် သီးနှံထုတ်လုပ်မှုသိပ္ပံဘွဲ့ ကို တက္ကဆက်ပြည်နယ် A&M တက္ကသိုလ်မှရရှိခဲ့ သူဖြစ် သည်။]

မိတ်ဆက်ခြင်း

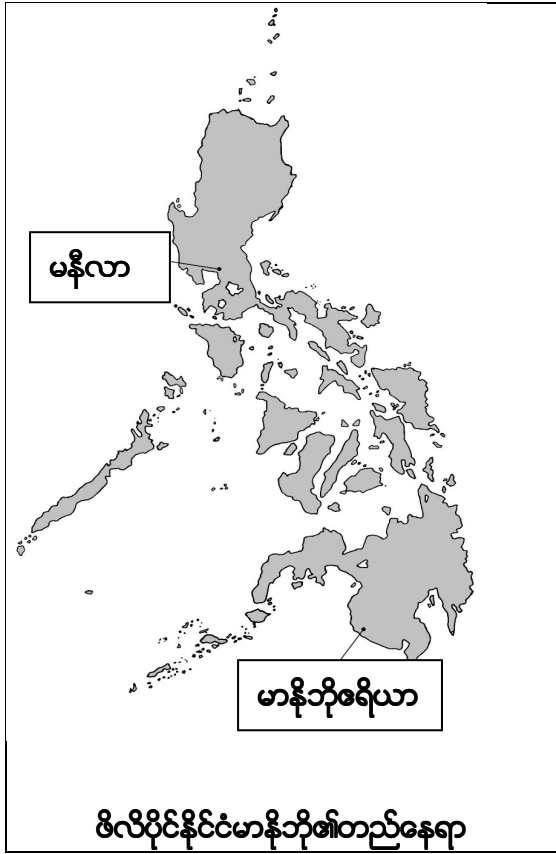
လူထုဖွံ့ဖြိုးမှုတွင် `ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့်နည်းများ´သည် ၁၉၇၀ခုနှစ်များတွင်စတင်ပေါင်းစည်းလာခဲ့၍ ၎င်းတို့ကိုအသုံးပြုရန်စိတ်ဝင်စားမှုမှာအသက်မွေးဝမ်းကြောင်းပညာရှင်များအကြား အထူးသဖြင့်မကြာမီနှစ်ကာလများတွင်ဆက်လက်တိုးပွား ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ။ အသက် မွေးဝမ်းကြောင်းပညာရှင်အများစု တို့မှ ၎င်းသည်ကျွန်ုပ်တို့ကူညီလိုသောလူထုများနှင့် ဆက်သွယ်ပုံများကို ကျွန်ုပ်တို့ကိုအာရုံစိုက်စေသော ကြောင့် ဤသို့လက်ခံမှုတိုးပွားလာခြင်းသည်ကောင်းသောအရာဖြစ်သည်ဟုသဘောတူကြသည်။ သို့သော် ဤနည်း

များကိုကျော်လွန်၍ ကျွန်ုပ်တို့ဖော်ပြမည့် ‘ပူးပေါင်းပါဝင် ဆောင်ရွက်ချဉ်းကပ်ခြင်း’ - လူထုနှင့်မှန်ကန် သော ပါဝင်မှုဖြင့်အလုပ်လုပ်နိုင်သည့် သဘောတရား၊ ရည်မှန်းချက်များနှင့်ထင်မြင်ယူဆချက် ကိုစဉ်းစား ဆင်ခြင် ရန်ဖိတ်ခေါ်လိုပါသည်။ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့်ချဉ်းကပ်နည်းသည် တွေးခေါ်ပုံအဖြစ် တည်ရှိသော နည်းလမ်းအကြောင်းအရာသာလျှင်မဟုတ်ပါ။ လူထု ကိုနားထောင်၍လေးစားခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ပန်းတိုင်များ ကို ရရှိရန် အားပေးခြင်း၊ သင်တန်းပေးခြင်း၊ အကြံပြုခြင်းနှင့် ကူညီခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ သို့သော်လုပ်ငန်းဖြစ် စဉ်ကို လွဲယူခြင်းမဟုတ်ပါ။ PRA, PLA, ABCD, GRAAP, AI¹နှင့်အခြားသော အတိုကောက်များစွာတို့ သည် ပူးပေါင်းပါဝင် ဆောင်ရွက်သည့်ချဉ်းကပ်နည်းကိုနားလည်ရန်ဖြစ်သည်။ သို့သော်၎င်းတို့သည်ကရိယာ တန်ဆာပလာများ သာဖြစ်သည်။ ပန်းပုရုပ်ထုသို့မဟုတ်သစ်သားထွင်းသည့် ကရိယာကို စဉ်းစားကြည့် ပါ။ သူသည်သူ၏ကရိယာတန်ဆာပလာများကို ထိန်းချုပ်ရန်လိုအပ်သည်။ သို့သော်သူသည် ပညာရှင် သာလျှင် မဟုတ်ပါ။မည်သည့်ကျွမ်းကျင် ပညာရှင်မျိုးမဆို ထင်ရှားသောသဘာဝများကိုဆန့်ကျင်ခြင်းထက် ၎င်း၏ အစွန်းမရောက်သည့် အနေအထားဖြင့် အလုပ်လုပ်ရမည်။ သစ်သားထွင်း သောသူသည် သူ့အသုံးပြုမည့် သစ်အထည်သား၏ သဘာဝအလျောက်ဖြစ်ပေါ်နေသောအစဉ်းကွက်နှင့် ပုံသဏ္ဍာန်ကိုကြည့်သည်။ ၎င်းသည် မည်မျှလွယ်ကူစွာပြတ်တောက်ခြင်းနှင့်ကွဲခြင်းများဖြစ်နိုင်သည်။ ၎င်းသည်သစ်ပျော့သို့မဟုတ် သစ်မာဖြစ်သည် နှင့် ၎င်းကို ဆီသို့မဟုတ်ဖယောင်း သို့မဟုတ် အရောင် တင်ရန် သို့မဟုတ် နဂိုအတိုင်း ထားရန်စသည်တို့ကိုစဉ်းစားသည်။ထိုအရာသည်ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များသက်မဲ့ဖြစ်သောအရာနှင့် အလုပ် လုပ် သောအခါတွင်ပြုလုပ်သောအရာဖြစ်သည်။သူသည်အသက်ရှိ သောအရာတစ်ခုခုနှင့် အလုပ်လုပ် ပါကသည့်ထက်ပို၍ပင်ရှုပ်ထွေးသည်။ ဘွန်ဇိုင်းပင်ကိုပြုလုပ်သောသူသည် သူ့ရွေးချယ်သောသစ်ပင် မည်သို့ ကြီးထွားသည်ကိုစဉ်းစားရသည်။ မျိုးသန့်ပြိုင်မြင်းများကိုလေ့ကျင့် ပေးသောသူသည် ပေးထားသောမြင်း မည်သို့ပြေးသည်ကိုနားလည်ရမည် ။ထို့ပြင်၎င်းတို့မည်သည့်အရာ ကိုစဉ်းစားနေသည်ကိုပင်လျှင်သိရမည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည်လူများ၊ လူအုပ်စုများနှင့် လူထုဖွံ့ဖြိုးမှုလုပ်ငန်း ဧရိယာ တွင်ရှိသောအခါ ပိုမိုကြီးမားသော ရှုပ်ထွေးမှုအဆင့်ကိုကြုံတွေ့ရသည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုပြုလုပ်မည့် အကျိုးဆောင်တစ်ဦးသည် သတ်မှတ် ထားသောအစီအစဉ်တစ်ခုခုနှင့် လူထုအားသူဖြစ်စေလိုသည့် အတိုင်း မပြုလုပ် နိုင်ပါ။ သူသည်လူထု နှင့် အလုပ်လုပ်ရမည်။ သူတို့သည်မည်သည့်ပြောင်းလဲမှုမျိုး မဆို ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါထိုအကျိုးဆက် များဖြင့် အသက်ရှင်နေထိုင်သွားရမည်ကို အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် ထိုအကြောင်းများကြောင့် သူတို့သည်လူထုအတွင်း မှန်ကန်သောပိုင်ရှင်များဖြစ် သည်ကိုသိရမည်။

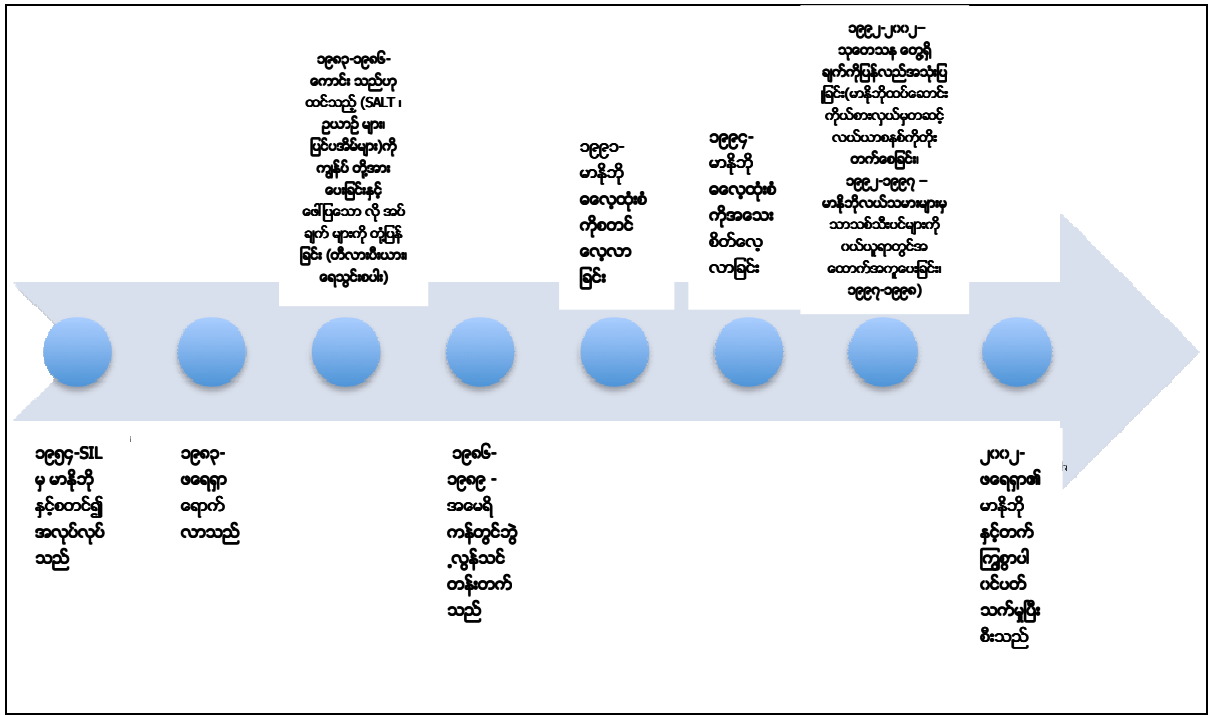
တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုပြုလုပ်မည့်အကျိုးဆောင်တစ်ဦးသည် လူထုများမှ တိကျသေချာသော ပြောင်းလဲမှုများကိုရရှိရန်ကူညီရာတွင် တရားဝင်အခန်းကဏ္ဍကိုရနိုင်သည်။ လူထုသည် ပြင်ပမှလူများမသိသောမိမိတို့နှင့်ပတ်သက်သည့်အကြောင်းအရာနှင့်အခြေအနေများမြောက်များစွာကို သိရှိနားလည်နေစဉ် ပြင်ပမှလူများတွင်လူထုမှမိမိတို့အတွက်ရလိုသောအရာသို့မဟုတ်မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ပိုမိုကောင်းမွန်ရန်အသုံးပြုလိုသောဗဟုသုတနှင့်ကျွမ်းကျင်မှုများရှိနိုင်သည်။ `လှည့်ကွက်'မှာ အပြန်အလှန်လေးစားသော ဆက်ဆံမှုကို တည်ထောင်ရန်ဖြစ်သည်။ ဆရာတစ်ဦးသည် ကျောင်းသားတစ်ဦး၏သင်ယူမှုပုံစံတွင်ကျောင်းသားအတွက်အကောင်းဆုံးကိုနားလည်၍သိသည်ဟုဆိုကာသူ၏စိတ်ဝင်စားမှု၊ သဘာဝအလေ့အထများနှင့်နှစ်သက်မှုများကို လျစ်လျူရှုနိုင်သည်။ သို့မဟုတ်ဆရာတစ်ဦးသည် မိမိသည် ကျောင်းသားများသိလိုသောအရာများကိုသိ၍ ၎င်းတို့ကိုလက်ခံကာ ကျောင်းသားများ နှင့် အတူ အလုပ်လုပ်နိုင်၍ သူတို့၏စိတ်ဝင်စားမှုများနှင့်သဘာဝပြောင်းလဲမှုများအပေါ်မူတည်၍သင်ယူရန် အကူအညီပေးနိုင်သည်။ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်နှင့်ဆရာမနည်းတူအောင်မြင်သောပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုပြုလုပ် မည့် အကျိုးဆောင်တစ်ဦးသည်လူထု နှင့် အလုပ်လုပ်သည်။

အတွေ့အကြုံမှည့်ပမာတစ်ခု

ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုဖြင့်ချဉ်းကပ်နည်းသည်အုပ်စုများ၊လူထုများနှင့်လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်သောအခါ မည်သို့လည်ပတ်သနည်း။ ဤအရာကို ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ ကိုတာဘာတို မာနိုဘို (Cotabato Manobo)ⁱⁱⁱ လူမျိုးစုတို့နှင့် ၁၉နှစ်အထက်အလုပ်လုပ်ခဲ့သောကျွန်ုပ်၏အတွေ့အကြုံမှဖော်ပြလိုပါသည်။

အဆင့် ၁ - ကျွန်ုပ်တို့၏အကောင်းဆုံးသောအယူအဆများကိုလိုက်လျှောက်ခြင်း

SIL သည် ၁၉၅၄ခုနှစ်တွင် ဘာသာဗေဒ၊ ဘာသာပြန်ဆိုခြင်းနှင့်စာပေတတ်မြောက်ခြင်းကို အဓိကထား၍ မာနီဘိုတို့နှင့်စတင်၍ အလုပ်လုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၃ခုနှစ်၊ ကျွန်ုပ်နှင့်ကျွန်ုပ်၏ဇနီး မက်ဂ်တို့ မာနီဘိုတွင်စတင်အလုပ်လုပ်သောအချိန်တွင် သူတို့၏ကာလရှည်လျားသောဘာသာပြန်ဆိုမှုနှင့် စာပေတတ်မြောက်မှုသည် ခရစ်ယာန်ဘာသာတိုးတက် များပြားလာမှုနှင့်ထင်ရှားသောအသက်ကြီးပိုင်း စာဖတ်သူဦးရေကို အကျိုးသက်ရောက်စေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ဦးတည်ချက်မှာ“လူထုဖွံ့ဖြိုးမှု” ဖြစ်သည် - ဥပမာ လူထုများအား၎င်းတို့၏အသက်တာနှင့်ဆိုင်သောကဏ္ဍအားလုံးတွင်အတူတကွလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့်အပြန်အလှန်အကျိုးဖြစ်ထွန်းရန် - ဝိညာဉ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်နိုင်ငံရေး(နှင့် ဤအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွင် ထည့်ဝင်ခြင်းမရှိသည့်အခြားသောကဏ္ဍများ)များဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ကျွန်ုပ်တို့၏လုပ်ငန်းများကို မာနီဘိုအတွင်းကျွန်ုပ်တို့တွေ့ရှိ လေ့လာရသောလိုအပ်ချက်များအတွက်အကျိုးရှိသည်ဟုပြောလာသည့် နည်းပညာများကိုသင်ပေးခြင်းဖြင့်အစပြုပါသည်။ မာနီဘိုသည်ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးရေး- ရေရှည်တည်တံ့၍ဂေဟစနစ်ကိုအကျိုးဖြစ်စေသော စိုက်ပျိုးရေးစနစ် (Sanchez 1976:379) ကိုကျင့်သုံးကြောင်းကျွန်ုပ်တို့သိပါသည်။ သို့သော် မိမိတို့၏လယ်မြေများကိုနေရာသစ် ထူထောင်နေထိုင်သူများထံတွင်ဆုံးရှုံးမှုမရှိစေရန် အချိန်များစွာနားနေရသော စိုက်ပျိုးရေး ကိုလုပ်ကိုင်ရာတွင် ဖိလိပိုင်နိုင်ငံ ၏အခြားသောအပိုင်းများမှ ဖြည့်စွက်ရသည့်ဖိအားတိုးပွားလာခြင်းနှင့်တွေ့ကြုံနေရသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် သူတို့နေထိုင်သောတောင်စောင်းများနှင့်ဆီလျော်မှုရှိသောလယ်ယာစနစ်သစ်များနှင့် အတည်တကျနေထိုင်သောလူထုများအတွက် ဆီလျော်မှုရှိသော ကျန်းမာရေးကျင့်သုံးမှုအသစ်များကိုတည်ထွင်ရန်လိုအပ်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့သည်သူတို့အား သူတို့၏အသစ်သောလိုအပ်ချက်များနှင့်သက်ဆိုင်သည့် နည်းများကို သင်ပေးသည်။ ထိုအရာများထဲမှတစ်ခုမှာ နိုက်တြိုဂျင်- ပြုပြင်ပေးသော သစ်ပင်များ^{iv}ကိုပုံစံအတိုင်းအတန်းလိုက် ကျပ်တည်းစွာစိုက်ပျိုးသည့် အတန်းများအကြားတွင် ပြောင်း၊ ပဲများ၊ ပီလောပီနံဥများနှင့်မြေပဲကဲ့သို့သော^v နှစ်တိုခံပင်များကို စိုက်နိုင်ရန်ပြုလုပ်ထားသည့် တောင်စောင်း စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ မြေယာ နည်းပညာ (Sloping Agricultural Land Technology (SALT)) ဖြစ်သည်။ အပင်၏အရွက်များကိုမြေဩဇာအဖြစ် အသုံးပြု၍ ကျပ်သိပ်စွာစိုက်ထားသောအတန်းသည်မြေတိုက်စားခြင်း ကိုကာကွယ်သည်။ ဤချဉ်းကပ်နည်းသည် ဖိလိပိုင်နိုင်ငံနေရာအနှံ့ရှိ စောက်နက်သောမြေများတွင်အကျိုး သက်ရောက်မှု ရှိကြောင်းကိုသက်သေပြနိုင်ခဲ့သည်။ အခြားသောနည်းပညာမှာ၎င်းတို့၏ရွှေ့ပြောင်းလယ်ယာ များမှယခင်ကစုဆောင်းထားသော ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကိုဖြည့်စွက်သည့် ဥယျာဉ်စိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော်ယခုအခါတွင် နေရာသစ် ထူထောင်နေထိုင်သူများသည် ၎င်းတို့နှင့်နီးသောမြေယာများကိုယူကြသဖြင့် သူတို့၏အိမ်များနှင့်ပို၍

ဝေးသောနေရာဖြစ်လာသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် မက်ဂ်နှင့်အတူ ဖိလိပိုင်နိုင်ငံ ဘာသာပြန်အဖွဲ့မှ လီအိုနီဒါ ဂူလ်-အန် အဖန်း(Leonida Guil-an Apang)နှင့် မဲလီတာ ဘဝမ်း(Melita Bawaan) တို့သည် လူများမှ စွန့်သော မစင်မှပြန့်ပွားသောရောဂါများမှကာကွယ်ရန် အိမ်ပြင်တွင်သီးသန့်ထားသောအိမ်သာကို ဆောက်လုပ်ခြင်း နှင့်အသုံးပြုခြင်းတိုးတက်လာရန်ပြုလုပ် ခဲ့ကြသည်။ (ထိုသို့သောရောဂါများမှာ လူများတို့ သည်သီးသန့်အိမ်များတွင်နေသည်ထက်ကျေးရွာများ တွင်နေထိုင်သောကြောင့် တိုးပွားလာ သောပြဿနာ ဖြစ်သည်။)

ဤနည်းပညာအားလုံးသည် မာနီဘိုနှင့်အပြင်လူများဖြစ်သည့်ကျွန်ုပ်တို့ အတွက် လိုအပ်ချက်များ ကိုဖြည့်ဆည်းပေးသောအထောက်အထားဖြစ်သည်။ သို့သော်ပြန်ပြောင်းဆင်ခြင်သုံးသပ်ပါက၎င်းတို့သည် အရေးပါဆုံးသောလိုအပ်ချက်များမဟုတ်ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့၏အားထုတ်မှုမှာ “အမှန်တကယ်ယားယံနေသော နေရာကိုကုပ်ခြင်း” မဟုတ်သော်လည်းမာနီဘိုအတွက်ကျွန်ုပ်တို့၏ အရည် အသွေးနှင့်ပတ်သက်မှုကို တည်ဆောက်ရန်အကူအညီ ပြုခဲ့ ပါသည်။ ဤအရာသည်နည်းမှန်လမ်းမှန်ဖြစ်၍ အများအားဖြင့် လိုအပ်သော လူထုထဲတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုပြုလုပ်မည့်အကျိုးဆောင်တစ်ဦး၏လုပ်ငန်း အပိုင်း ဖြစ်သည်။ လူများမှ သင်သည်သူတို့နှင့်ပတ်သက်၍ဂရုစိုက်မှုရှိပြီး သူတို့၏စိတ်ဝင်စားသောအပိုင်း အချို့တို့ကို စွမ်းဆောင်နိုင်ကြောင်းသိမြင်ရန်လိုအပ်သည်။ သို့မဟုတ်ပါက သူတို့၏ဆောင်ရွက်မှုများကို သင်နှင့် ပြောဆိုရန် ထိုက်တန်သည်ဟုထင်မည်မဟုတ်ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့၏လုပ်ငန်းများအနေဖြင့် အမှန်တကယ် လိုအပ်သော ဧရိယာများတွင် အရင်းအနှီးပြုလုပ်ရန်ဖြစ်၍ ပါဝင်ပတ်သက်မှုနောက်တဆင့်သို့ ဆက်လှမ်းရန် အတွက် အခြေခံချရန်အဓိကဦးစားပေးခြင်းမဟုတ်ပါ။

အဆင့် ၂ -ဖော်ပြသောလိုအပ်ချက်များကိုတုံ့ပြန်ခြင်း

မာနီဘိုအတွက်လပေါင်းများစွာအလုပ်လုပ်ပြီးသောအခါ မာနီဘိုတစ်ဦးမှ တီလားပီးယားကို မည့်သို့ မွေးရမည်နည်းဟုလာရောက်မေးမြန်းပါသည်^{vi}။ ထိုဒေသတွင်တီလားပီးယားမွေးမြူရေးသင်တန်းရရှိနိုင် သည့်နေရာတစ်နေရာမျှမရှိပါ။ ရှိသောစာပေအရေးအသားအားလုံးမှာ စာတတ်မြောက်မှုအခွင့်အလမ်း မရ ခဲ့သောမာနီဘိုတို့မဖတ်နိုင်သည့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ရေးသားထားပါသည်။ ထို့ကြောင့်ကျွန်ုပ်တို့သည် တီလားပီးယားမွေးမြူရေးနှင့်ပတ်သက်သည့်အကြောင်းအရာ အချက်အလက်များကိုစုဆောင်းခြင်း၊ မာနီဘို အခြေအနေနှင့်သင့်လျော်သောနည်း^{vii} ကိုရွေးချယ်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ပြီးစိတ်ဝင်စားသောသူများအား ထိုနည်း

များကိုသင်ကြားပေးသည်။ လပေါင်းများစွာကြာပြီးနောက် ထိုလူနှင့်တစ်ရွာတည်းနေထိုင်သော သူများမှ ရေသွင်းစပါးစိုက်ပျိုးခြင်းကိုအစပြုရန်အတွက် အကူအညီ တောင်းလာကြသည်^{viii}။

ယခုအခါတွင်ကျွန်ုပ်တို့သည်လိုအပ်သည်ဟုခံစားရသော အချက်များကိုတုံ့ပြန်နိုင်ပြီးဖြစ်သော်လည်း ၎င်းကိုအတုယူလုပ်ဆောင်သောနှုန်းသည် စိတ်ပျက်လောက်အောင်နိမ့်ကျပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် လူထုဖွံ့ဖြိုးမှုတွင်ကောင်းစွာသက်သေအဖြစ်တည်ရှိနေသော “စီမံကိန်းများသည်လူထုမှပိုင်ဆိုင်၍ လုပ်ငန်းကိုလူထုမှလည်ပတ်သင့်သည်” ဟူသောလမ်းညွှန်ကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့သော်လူထုပိုင်စီမံကိန်းတိုင်းတွင် လူတစ်ဦးသို့မဟုတ်နှစ်ဦးတို့မှလုပ်ငန်းအားလုံးကိုလုပ်ပြီး အခြားသောသူတစ်ဦးစီတို့မှ အကျိုးခံစားခြင်းဖြင့်အဆုံးသတ်သည်။ လူအနည်းငယ်တို့မှ မိမိတို့၏လယ်များ တွင် အလေ့အထများကို အနည်းငယ်လိုက်လျှောက်၍အသုံးပြုကြသည်။ သို့သော်ကျွန်ုပ်တို့၏ အားထုတ်မှု တွင်အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုနည်းပုံရသည်။ လူများနှင့်အလုပ်လုပ်ခြင်းကိုတန်ဖိုးထား၍ သူတို့၏ “ခလေ့ထုံးစံ အစပြုဖြစ်တည်ခြင်း”^{ix} ဖြင့် အလုပ်လုပ်လိုသော်လည်းကျွန်ုပ်တို့တွင် ထိုအကျင့်စရိုက်သည်မည်သည့် အရာဖြစ်သည်ကို နားလည်နိုင်သောစွမ်းရည်နည်းပါးနေသည်ကိုသတိပြုမိပါသည်။

အဆင့် ၃ - အစပြုဖြစ်တည်မှုဖြင့်အလုပ်လုပ်ခြင်း

ကျွန်ုပ် တို့သည် ဘွဲ့လွန်ပညာရေးအတွက် မာနီဘိုမှသုံးနှစ်(၁၉၈၆-၁၉၈၉)ခွဲခွဲခဲ့သည်။ ထိုအချိန်အတွင်း ကျွန်ုပ်တို့သည် ခလေ့ထုံးစံဆိုင်ရာမနုဿဗေဒသင်တန်းတစ်ခုကိုတက်ခြင်းဖြင့် “ခလေ့ထုံးစံ အစပြုဖြစ်တည်မှုကို ကြည့်မြင်ခြင်း” ကို သင်ယူမည့်အစီအစဉ်ကိုအစပြုခဲ့သည်။ ဖိလိပိုင်နိုင်ငံသို့ ပြန်ရောက်သည့်အခါတွင်မာနီဘိုဘုရားရှိခိုးကျောင်းအဖွဲ့မှ ကျွန်ုပ်တို့အား၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်အတွင်းရှိ မာနီဘိုများအား အသစ်သော စိုက်ပျိုးရေးနည်းပညာများကိုသင်ပေးရန်အကူအညီတောင်းခဲ့သည်။ ဤတစ်ကြိမ်တွင် အားထုတ်မှု အသစ် မစတင်မီ ကျွန်ုပ်တို့သည် ခလေ့ထုံးစံများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် အချိန်တစ်နှစ်ယူခဲ့သည်^x။ မာနီဘိုတို့သည် မကြာခဏ လုပ်ငန်းများကိုအတူတကွ လုပ်ဆောင်ကြသော်လည်း၊ ပိုင်ဆိုင်မှု - လူများမည်သည့်အရာကို စိုက်သည်(သို့) ဆောက်သည် (သို့) ဝယ်သည်စသည်တို့ကို ထိန်းချုပ်သော အလေ့အထအပါအဝင် သည်အလွန်ပင် လူတစ်ဦးစီ၏ယုံကြည်ခွင့်ဝါဒအပေါ်တွင် ခလေ့ထုံးစံတွင် မည်သည့်နေရာတွင်မျှတည်မြဲသောဗဟိုစနစ်မရှိပါ^{xi}။ အသစ်သောစိုက်ပျိုးရေးနည်းပညာကို သင်သည်မည်သည့် အား ထုတ်မှုမျိုးတွင်မဆိုထိုအချက်ကိုထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည်ကိုသတိပြုလာကြသည်။

ကျွန်ုပ်၏တောင်းဆိုမှုအရ အဖွဲ့၏ခေါင်းဆောင်မှထပ်ဆောင်းအကျိုးဆောင်အဖြစ် ကျွန်ုပ်လေ့ကျင့်ပေးခဲ့သည့်သူများထဲမှများစွာသောအမျိုးသားများကိုရွေးချယ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် သူတို့သည် ငါးကန်များနှင့် ရေသွင်းစိုက်ပျိုးသောစပါးကို တိုးတက်ဆောင်ရွက်ရန်အရေးကြီးဆုံးနည်းပညာအဖြစ် ဖော်ထုတ်ကြသူများဖြစ်ကြသည်။ အတူတကွလုပ်ငန်းကိုဆောင်ရွက်၍ ထပ်ဆောင်းအကျိုးဆောင်များနှင့်ကျွန်ုပ်သည် မာနိုဘိုဘာသာဖြင့်ရေးသားသောသင်တန်းပစ္စည်းများကိုထုတ်လုပ်ကြသည်။ ၎င်းမှတစ်ဆင့်အသစ်သောနည်းပညာများကိုသူတို့၏ကျေးရွာအတွင်းရှိအခြားသူများကိုသင်ကြားရာတွင်ပြန်လည်အသုံးပြုသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ဗဟိုပြုနည်းကိုအသုံးပြုရန်၊ ညွှန်ကြားမှုအဆင့်ခွဲခြားမှုမရှိ၊ ဒေသခံ သို့မဟုတ် ပြင်ပမှ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုမယူရန်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်^{xii}။ ဤတစ်ကြိမ်တွင် " အလေ့အထ အကျင့်စရိုက်" ဖြင့် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်သောကြောင့် လေးနှစ်အတွင်း ရေသွင်းစပါးထုတ်လုပ်ခြင်းသည်ကျေးရွာရှစ်ရွာသို့ပျံ့နှံ့သွား၍ ငါးကန်လုပ်ငန်းမှာခုနစ်နှစ်အတွင်း ၁၅ရွာသို့ပျံ့နှံ့ခဲ့သည်။

အဆင့် ၄ - အတူတကွ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း

ကျွန်ုပ်တို့သည် အထောက်အကူဖြစ်သောနည်းစနစ် များဖြင့်မာနိုဘိုများအကျိုးခံစားရသည်ကို ကြည့်၍ပျော်နေစဉ်တွင် ဤနည်းစနစ်များသည် မာနိုဘိုမှ သင်ယူ ရန်ပွင့်လင်းစွာတောင်းဆိုခဲ့သောနည်းများ ဖြစ်လင့်ကစား၊ ရှိသောလူဦးရေများထဲမှအနည်းငယ်သောသူများသာ ထိုနည်းစနစ်ကိုအသုံးပြုသဖြင့် စိတ်ပျက်ခဲ့ပါသည်။ မာနိုဘိုထပ်ဆောင်းအကျိုးဆောင်များနှင့်ဆွေးနွေးရာတွင်ထိုဒေသကုန်းမြေအနေအထားတို့သည် ငါးကန်များနှင့် ရေသွင်း စိုက်ပျိုးစပါးများကို နေရာများစွာတို့တွင်လက်တွေ့ကျကျမပြုလုပ်နိုင်သည်ကိုဖော်ပြသည်။ SALT သည်ရေတိုက်စားမှုကိုများစွာနည်းသွားစေ၍အထွက်တိုးစေသော်လည်း မာနိုဘို၏ဝင်ငွေနှင့်ယှဉ်လျှင်သစ်မျိုးစေ့များမှာအလွန်ဈေးကြီးနေပါသည်။ အခြားသော ချဉ်းကပ်နည်းများ လိုအပ်နေသည်မှာထင်ရှားလာပါသည်။ ထို့ကြောင့်ကျွန်ုပ်သည်မာနိုဘိုထပ်ဆောင်းအကျိုးဆောင်များနှင့်အတူ သူတို့နေထိုင်၍အလုပ်လုပ်သောကျေးရွာသို့ အကျိုးရှိမှုနှင့်သဘာဝကျမှု နှစ်မျိုးစလုံး ရှိသည်ဟုထင်သော အစီအစဉ်ကိုမေးရန်အလည်အပတ်သွားခဲ့သည်။ ရွာတိုင်းတွင်အသီးသီးသောသစ်ပင်များကို စိုက်ရန်စိတ်ဝင်စားကြသည်ကိုကျွန်ုပ်တို့တွေ့ခဲ့ ကြပါသည်။ ပထမတွင် ကျွန်ုပ်သည်မယုံနိုင်ပါ။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင်သစ်သီးများသည် အကျိုးဖြစ်စေသော အရာဖြစ်သော်လည်း မာနိုဘိုအများစုတို့သည်လမ်းများနှင့် ဝေးသောနေရာတွင်နေထိုင်၍ ထိုလမ်းများသည်အများအားဖြင့်ဖြတ်သန်း၍ မရပါ။ သို့သော်လယ်သမားများသည်သူတို့၏သီးနှံများကိုလမ်းမသို့(နှင့် လိုအပ်ပါကဈေးသို့)တိရိစ္ဆာန်များသို့မဟုတ် မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ထမ်း၍

သယ်ဆောင်နိုင်မည်ဟု အခိုင်အမာယုံကြည်ပါသည်။ မာနီဘိုထပ်ဆောင်းအကျိုးဆောင်များနှင့်ကျွန်ုပ်တို့သည် ဈေးသက်သာသည့် သစ်ပင်မျိုးစေ့များ၏ အရင်း အမြစ်ကိုရှာဖွေ၍နောက်ဆုံးတွင် ပြည်သူ့စိုက်ပျိုးရေးရုံးများ မှတစ်ဆင့်ဈေးသင့်မြတ်စွာဖြင့် ၎င်းတို့ကိုရရှိခဲ့သည်။ ဝယ်ယူခြင်းကိုအဖွဲ့လိုက်ပြုလုပ်ကြပါသည်။ သို့သော် လယ်သမားတစ်ဦးစီတို့မှ မိမိလယ်ယာများတွင်မည်သည့်အရာကိုစိုက်ပျိုးရန်ဆုံးဖြတ်ရွေးချယ်၍ငွေပေးချေ ပါသည်။ ပထမနှစ်တွင် ကျေးရွာရှစ်ရွာမှလယ်သမား ၁၅ ဦးသည်သစ်ပင် ၂၁၀ ပင်^{xiii} ကိုဝယ်ယူခဲ့ သည်။ ဒုတိယနှစ်တွင်ကျေးရွာ ၁၈ ရွာမှလယ်သမား ၁၈၄ ဦးတို့သည် သစ်ပင် ၁၄၉၉ပင် ^{xiv} ကိုဝယ်ယူခဲ့သည်။ မိုးခေါင်သောကြောင့်သစ်ပင်များစွာသေခဲ့သော်လည်း အချို့တို့မှာရှင်သန်ကြသည်။ မာနီဘိုသို့ ၂၀၀၆ခုနှစ် တွင်အလည်သွားသောအခါ လယ်သမားများစွာတို့သည် ထိုသစ်ပင်များမှဝင်ငွေရနေကြပါသည်။ ထိုလယ် သမားများမှ သူတို့သည် ဝင်ငွေပိုရ သောစိုက်ပျိုးရေးပုံစံသို့ပြောင်းနိုင် သောကြောင့်စိတ်ဓါတ်လုံခြုံသည်ဟု ပြောကြပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် လယ်သမားများကိုမိမိ မိတို့ အားထုတ်လိုသောအရာကိုဆုံးဖြတ်ခွင့်မပေးဘဲ ကျွန်ုပ်တို့၏ကိုယ်ပိုင်ခံစားချက် အတိုင်းပြုလုပ်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါက ဤသစ်ပင်များကိုမည်သည့်အခါမျှစိုက်ကြမည် မဟုတ်ပါ။

သမိုင်းကိုမြဲလေ့လာသုံးသပ်ခြင်း

မာနီဘိုနှင့်အလုပ်လုပ်သည့်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ၎င်းတို့၏လူထုအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ပုံဖော်မှုများကိုပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အပြည့်အဝပါဝင်မည့် နည်းလမ်းများကိုရှာဖွေကြသည်။ အစပိုင်း တွင်ကျွန်ုပ်တို့အတွက်အသုံးဝင်မည်ဟုထင်ရသော အရာများကို သာသင်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ဤအရာသည်” ယားယံနေသောနေရာကိုကုပ်ခြင်း”အတွက်အနည်းငယ်သာ အသုံးဝင်သော်လည်း အရည်အသွေးနှင့် ပတ်သက်မှုကိုတည်ဆောက်ရန်အကူအညီဖြစ်စေ၍ မာနီဘိုမှသူတို့ အမှန်တကယ် စိတ်ဝင်စားသော နည်းပညာ အသစ်များကိုသင်ယူရန်အတွက်အကူအညီပေးရန်တောင်းဆိုမှုကိုဖြစ်စေသည်။ ထိုအရာသည် လုပ်ငန်း၏ဒုတိယအဆင့်သို့ဦးတည်ပါသည်။ အချို့သောသူတို့မှ အရေးကြီးသည်ဟုစဉ်းစားသော ဦးတည် ချက်များကိုရှာဖွေခြင်း၊ သို့သော်မည်မျှကျယ်ပြန့်စွာအသုံးပြုနိုင်မည့်အပေါ် မူတည်၍ကန့်သတ်မှု ရှိသည်။ နောက်ဆုံးအဆင့်မှာ လူထုများကို ၎င်းတို့၏ရင်းနှီးမှု (လုပ်အားနှင့်မတည်ငွေ နှစ်မျိုးစလုံး) အတွက် အမြင့် ဆုံးသောအကျိုးပေးသည်ဟု ယုံကြည်သည့်အရာကို အတူတကွဖော်ထုတ်ခြင်း အတွက် အားပေးရန် ဖြစ်သည်။ အစီအစဉ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ၎င်းတို့အားလေးစားမှု၊ ကျွန်ုပ်တို့အားလေးစားမှု အပေါ်လုပ်

ဆောင် သူ၏တာဝန်များကိုဖြည့်စွက်ရန်ရှေးရှု၍အစဉ်တစိုက်လုပ်ကိုင်ပြီး ချုပ်ကိုင်မှုမပြုဘဲ လမ်းညွှန် ပေးခြင်းအပေါ်တွင်အခြေခံပါသည်။

နိဂုံး

“ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့်နည်းများ” သည် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းပညာရှင်များအတွက် ဆီလျော်မှုရှိသောကရိယာများဖြစ်၍ “^{xv}ပူးပေါင်းပါဝင် ဆောင်ရွက်သည့်ချဉ်းကပ်နည်း” ဟူသော အသုံး အနှုန်းသည် ဤလုပ်ငန်းကိုချုပ်ကိုင်ထားသောသဘော ထားကိုအာရုံဆွဲဆောင်နိုင်သည်။ ၎င်းသည် လူများ၊ လူထုများတို့ နှင့် အတူအလုပ်လုပ်ခြင်းကို ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ သူတို့အား တစ်ဦးအပေါ် တစ်ဦးဂရုဏာထားလျက် ရည်ရွယ်ချက်များသို့ရှေးရှုကာအခြေခံလုပ်ဆောင်သူနှင့်လမ်းညွှန်ပေးသူအနေဖြင့် အားထုတ်ပြီးထိန်းချုပ်မှုကို လူထု၏လက်တွင်ထား၍အတူလုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အခြေခံလုပ် ဆောင် သူသည်အခြားသော ဘာသာစကားဖြင့်အချက်အလက်ရယူနိုင်ရန်ပြုလုပ်ပေးခြင်းဟူ၍လည်း အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်နိုင်သည်။ ၎င်းသည်ထိုသူတို့ အားအချက်အလက်ကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည့်စာပေအပြင် အခြားသော လမ်းကြောင်းမှ တဆင့် မိမိတို့ဘာသာစကားဖြင့်မည်သို့ရနိုင်မည်ကို သင်ယူရာတွင် အကူ အညီပေးခြင်း ဟုဆိုလိုခြင်းဖြစ်နိုင်သည်။ ၎င်းတို့အားမိမိတို့၏ကိုယ်ပိုင်လူထုအဖွဲ့အစည်းနှင့်ပတ်သက်သည့် သတိမပြုမိသောအကြောင်းအရာများကိုသိမြင်ရန်အကူအညီဖြစ်မည့်နည်းပညာများသို့ဦးဆောင်ပေးခြင်းနှင့် အကြောင်းအရာများနှင့်^{xvi}ပါဝင်ပတ်သက်မှုကိုဆက်သွယ်ပြုလုပ်ခြင်းဟုဆိုလိုခြင်းဖြစ်နိုင်သည်။^{xvii}သို့သော် ကရိယာအားလုံး၏အခြေခံမှာထိုလူတို့ကိုယ်တိုင် နောက်ဆုံးတွင်လမ်းညွှန်ပုံကိုသုဖြစ်၍ ကျွန်ုပ်တို့မှာ မိတ်ဘက် ဆောင်ရွက် သူများသာဖြစ်သည်ဟူသောသဘောထားပင်ဖြစ်သည်။

မှီငြမ်းချက်များ

Fraiser, Douglas M. 2007. ဖိလိပိုင်နိုင်ငံ၏တောင်ပေါ်သစ်တောများတွင်ရှိသော သစ်ခုတ် သမားများ၊ နေရာသစ် ထူထောင်နေထိုင်သူများနှင့် လူမျိုးစုဝင် အမျိုးသားများပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဝင်ရောက်နှောင့် ယှက်မှုကိုတုံ့ပြန်ခြင်းအားဖြင့် ဌာနေလူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ တိုးတက်မှု။ Ph.D. စာတမ်း၊ ဖလော်ရီဒါ တက္ကသိုလ်။

Sanchez, Pedro A. 1976. Lingenfelter, Sherwood G. 1992. ဓလေ့ထုံးစံကိုပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း - ခရစ်ယာန်သာသနာလုပ်ငန်း အတွက်ရင်ဆိုင်မှုတစ်ခု။ Grand Rapids: Baker Book House. ဤအရာသည် ဖတ်ရန်လွယ်ကူသော grid-group သဘောတရား ပါဝင်၍ မတူညီသောလူမှု အဖွဲ့အစည်း များမည်သို့တွေးခေါ်၍ အလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ကြသည်ကိုနားလည်ရန် အထောက်အကူပြုသည်။

အပူပိုင်းဒေသများတွင်ပိုင်ဆိုင်မှုများနှင့်မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု။ New York: John Wiley & Sons.

ဖတ်ရန်အကြံပြုခြင်း

Lingenfelter, Sherwood G. 1996.- ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၏အထောက်အကူပြုသူများ-ဤစာအုပ်ကို များစွာသောကြိုးပမ်းမှုဖြင့် ဓလေ့ထုံးစံပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း ကိုကျယ်ပြန့်စွာရေးထားသည်။ ၎င်းသည်ဓလေ့ ထုံးစံတစ်ခုစီ၏အနေအထားများကိုသင်စုံစမ်းစစ်ဆေးရာတွင် သင့်အားလမ်းညွှန်ပေးမည့် သုတေသန မေးခွန်းများစွာကိုလည်းပေးထားသည်။

Myers, Bryant L. 2006 - ဆင်းရဲသောသူများနှင့်အတူလမ်းလျှောက်ခြင်း- ပြောင်းလဲပြုပြင်စေနိုင်သော ဖွံ့ဖြိုးမှု၏သဘောတရားများနှင့်ကျင့်စဉ်များ။ မေရီခနောလ်-နယူးယောက် (Maryknoll, NY) အော်ဘစ်စာ အုပ်များ(OrbisBooks)ကျွန်ုပ်တို့တွေ့ခဲ့သောလူထုဖွံ့ဖြိုးမှုစာအုပ်များအနက်အကောင်းဆုံးသောစာအုပ်ဖြစ် သည်။ ၎င်းသည် "ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ချဉ်းကပ်ခြင်း"ကိုအခြေခံထားသည်။ ၎င်းသည်စာဖတ်သူများ အား ဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် ချဉ်းကပ်မှုများ၏ သမိုင်းကြောင်းမှတစ်ဆင့်ဖော်ပြသည်။ တစ်ခုချင်းစီ၏အားသာချက် များနှင့် အားနည်းချက် များကိုဖော်ပြပြီး များစွာသောအသုံးဝင်သည့်နည်းများကိုကောင်းစွာ မိတ်ဆက် ပေးထားပါ သည်။

မှတ်ချက်များ

- i ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်နည်းများသည် ဖွံ့ဖြိုးမှုဖြစ်စဉ်၏အဆင့်တစ်ဆင့်စီတွင်လူထု၏ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို ရရှိရန်အသုံးပြုသောအစီအစဉ်ဖြစ်သည်။ ဥပမာများမှာ ပူးပေါင်းပါဝင်မြေပုံရေးဆွဲခြင်း(participatory mapping)-အချက်အလက် များကို စုဆောင်းရန်၊ အကြောင်းရင်း-နှင့်-အကျိုးဆက်ကိုပုံဖော်ခြင်း(cause-and-effect diagramming)-လူထု၏လက်ရှိအခြေအနေအခြေခံ အချက်အလက်များကိုခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရန်၊ အစရှိသည့်နေရာအခြေခံကိုစာရင်းပြုခြင်း- လုပ်ငန်းတစ်ခု၏ ရွေးချယ်နိုင်သောဖြစ်တည်မှုတွင်ကုန်ကျ စရိတ်များနှင့်အကျိုးများကို တိုင်းတာနိုင်ရန်နှင့်စိတ်ကူးအိမ်မက်များကိုမြေပုံဖော်ခြင်းနှင့် တန်ဖိုးထားမှုကို လေ့လာစုံစမ်းခြင်း၊ လူထု၏ ရည်မှန်းချက်များကိုဆုံးဖြတ်ရန်။
- ii ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်ကျေးရွာစိစစ်အကဲဖြတ်ခြင်း(Participatory Rural Appraisal)၊ ပူးပေါင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်သင်ယူခြင်းနှင့်လုပ်ဆောင်ခြင်း(Participatory Learning and Action)၊ တန်ဖိုးထားမှု-အခြေပြုလူထုဖွံ့ဖြိုးခြင်း(Asset-Based Community Development)၊ *Groupe de Recherche et d'Appui pour l'Auto-Promotion Paysanne* နှင့် ကုန်ကျစရိတ်များနှင့် အကျိုးများကိုတိုင်းတာနိုင်ရန် နှင့်စိတ်ကူးအိမ်မက်များကိုမြေပုံဖော်ခြင်းနှင့် တန်ဖိုးထားမှုကို လေ့လာ စုံစမ်းခြင်း -စသည်တို့ဖြစ်သည်။
- iii ကိုတာဘာတို မာနိုဘို(ISO 639-3:mta) များကို ဒူလနမန် မာနိုဘို(Dulangan Manobo) ဟူ၍လည်း ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ၎င်းတို့အား "မာနိုဘို" ဟူ၍သာမန်အားဖြင့် ရည်ညွှန်း ဖော်ပြ ထားသည်။ သူတို့သည် မင်ဒါနာအိုကျွန်းအပေါ်တွင်ရှိသော စူလတန် ကူဒါရတ် ပြည်နယ်အမြင့် ပိုင်းဒေသ များတွင်နေထိုင်ကြသည်။
- iv မာနိုဘိုတို့အသုံးပြုသောမျိုးအစားများတွင် *Acacia villosa*, *Calliandra calothyrsus*, *Desmodium rensonii*, *Flemingia macrophylla* (*F. congesta* ဟုလည်းခေါ်သည်), နှင့် *Leucaena leucocephala* တို့ပါဝင်သည်။
- v *Zea mays*, *Phaseolus vulgaris*, *Manihot utilissima* (*esculenta*) Pohl., နှင့် *Arachis hypogaea*, တို့ဖြစ်သည်။
- vi *Oreochromis spp.*-ရေအတက်အကျရှိသောကန်များတွင် မွေးမြူထုတ်လုပ်ရန်အလွန်သင့်လျော်သော ငါးတစ်မျိုး။
- vii မာနိုဘိုတို့သည်ဈေးများနှင့်ဝေးသောနေရာများတွင်နေထိုင်ကြ၍ဝင်ငွေအလွန်နည်းပါးသည်။ နှစ်မျိုး စလုံးမှ ငါးစာ သို့မဟုတ်စီးပွားဖြစ်မြေဩဇာ(ငါးစားရန်အတွက် အယ်ဂျေးပင်များကြီးထွားစေရန် အား ပေးခြင်း) တို့ကိုအသုံးပြုရန်မဖြစ်နိုင်ပါ။
- viii မာနိုဘိုတို့သည် ကုန်းမြင့်စပါးကို (ခြောက်သွေ့မြေ) မိမိတို့မှတ်မိသည့် အချိန်မှစ၍ စိုက်ပျိုးခဲ့ကြသည်။ သို့သော်ရေသွင်းစပါးစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်းမှာနည်းပညာအသစ်ဖြစ်သည်။ အချို့တို့သည် မြေနိမ့်ပိုင်းတွင် နေရာသစ်ထူထောင်နေထိုင်သူများအကြား ရေသွင်းစပါးစိုက်ပျိုးခြင်းတွင် ပါဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ရေသွင်း၍စပါးစိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် ပေါင်းပင်များဖိနှိပ်မှု(အပင်အများစုသည် စိမ့်မြေမျိုးတွင် မရှင်သန်နိုင်ပါ) နှင့် မိုးခေါင်သည့်ဒဏ်ကိုမခံရဘဲ အထွက်နှုန်းပိုမိုရရှိသည်။

^{ix} ၎င်းမှာ -ကျွန်ုပ်တို့သည်သူတို့နှင့်အတူအလုပ်လုပ်လို၍ မာနီဘိုတို့၏လေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် ယူဆမှုများနှင့်မဆန့်ကျင်လိုပါ။ သို့သော် သူတို့ကိုသိမြင်နိုင်သည့်အရည်အသွေးနည်း၍ သူတို့နှင့်မည်သို့အလုပ်လုပ်ရမည်ကိုနားမလည်ပါ။

^x Doug မှဤအရာကိုအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတွင်မည်သို့အသုံးပြုရမည်ကို ၂၀၁၃ အောက်တိုဘာလအိစီအိမ်ချ်အို အာရှ စိုက်ပျိုးရေးနှင့်လူထုဖွံ့ဖြိုးမှုညီလာခံတွင်ရှင်းလင်းပါမည်။ ၎င်းကို "လေ့ထုံးစံအတွင်းလုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ခြင်း - မည်သို့သင်ယူရန်အတွက် နည်းလမ်းတစ်ခု" ဟုခေါင်းစဉ်တပ်၍ အောက်တိုဘာလ ၃ရက်နေ့၊ ကြာသာပတေးနေ့ ညနေ ၁:၃၀ - ၂:၃၀တွင်ပြုလုပ်ရန်စီစဉ်ထားပါသည်။

^{xi} ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မတိုင်မီက မာနီဘိုတို့သည်အခြားသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ဆက်သွယ်မှုအလွန်နည်းပါးသည်။ လေ့ထုံးစံအရ၎င်းတို့သည် ရွှေ့ပြောင်းလယ်ယာ (ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးခြင်း) အပေါ်အမှီပြု၍ အမဲလိုက်ခြင်းနှင့်စုဆောင်းခြင်းကိုထပ်ဆောင်းအနေဖြင့်မှီခိုသည်။ လယ်ယာများကိုရှင်းလင်းခြင်းသို့မဟုတ် လယ်ယာသီးနှံရိတ်သိမ်းခြင်းကဲ့သို့သော အားစိုက်ရသော လုပ်ငန်းများအတွက်ဆွေမျိုးသားခြင်းတော်စပ်မှုဖြင့် တစ်ဦးချင်းစီ၏အပိုလုပ်အားကို ထပ်ဆောင်းရယူ ခြင်းဖြင့်ရရှိသည်။ သို့သော်မိသားစုအမှန်တကယ်မဟုတ်ပါ။ တစ်ဦးချင်းစီတို့ကို အမိနှင့်အဖေတို့ဖက်ရှိ အမျိုးများကို ဆွေမျိုးဟုယူဆကြသည်။ ထို့ကြောင့် တစ်ဦးစီတို့၏မိသားစုမှာမတူကြပါ။ ထို့ကြောင့် ဆွေမျိုးဟုဆိုရာတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုကျယ်ပြန့်သည့် ဆက်စပ်မှုအပိုင်းကိုဖော်ပြခြင်းမရှိပါ။ ထို့ပြင် မာနီဘိုတို့၏ ရွှေ့ပြောင်း လယ်ယာစိုက်ပျိုးခြင်းသည် ၎င်းတို့၏လူဦးရေသိပ်သည်းမှုနိမ့်သည်ကိုဆိုလိုသည်။ ကျေးရွာများပေါ်ပေါက်လာသောအခါ အိမ်ခြေအနည်းငယ်သာရှိသည်။ ထို့ကြောင့်အာဏာသည်ဗဟိုစနစ်မဟုတ်ပါ။ *datu*ဟုခေါ်သောမာနီဘိုရိုးရာခေါင်းဆောင်များကို လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်ဟုယူဆကြသည်။ သို့သော်အမှန်တကယ်ထိန်းချုပ်မှုကိုအနည်းငယ်သာပြုလုပ်သည်ကိုဖော်ပြသည်။ ၎င်းတို့၏အဓိကလုပ်ငန်းမှာဂလဲစားခြေသောသတ်ဖြတ်မှုများကိုတားဆီးရန်၊ အငြင်းပွားမှုများကိုပြေငြိမ်းရန်ဖြစ်သည်။

^{xii} အခြေခံမနုဿဗေဒအပါအဝင် အသေးစိတ်ကိုသိရန်အတွက် ဖရေဆာ (၂၀၀၇- ၁၄၄-၁၄၆)ကိုကြည့်ပါ။

^{xiii} ဒူးရင်းသီး (*Durio zibethinus* L.),^၁ မင်းဂွတ်သီး(*Garcinia mangostana* L.)၊ကြက်မောက်သီး (*Nephelium lappaceum* L.)၊ သရက်သီး နှင့် လန်ဇုံများ(*lanzones (Lansium)*)

^{xiv} ရှောက်အမျိုးအစားအသီးများ (ဖြစ်နိုင်ခြေမှာ *Citrus reticulate*) နှင့်လီမွန်စိတို(*limoncito*) (ဖြစ်နိုင်ခြေမှာ *calamondin or kalamansi, X Citrofortunella microcarpa*) တို့သည် ဒုတိယနှစ်အတွက် ထပ်ဆောင်း ရွေးချယ်မှုများဖြစ်သည်။

^{xv} For more resources, see [EDN 69](http://c.ymcdn.com/sites/www.echocommunity.org/resource/collection/CAFC0D87-129B-4DDA-B363-9B9733AAB8F1/edn69.pdf) ထပ်ဆောင်းအရင်းအမြစ်များ ကို (<http://c.ymcdn.com/sites/www.echocommunity.org/resource/collection/CAFC0D87-129B-4DDA-B363-9B9733AAB8F1/edn69.pdf>) and ECHO's နှင့်အိစီအိမ်ချ်အို ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုဖြင့်မြေပုံရေးဆွဲခြင်းအတွက်နည်းပညာမှတ်ချက်များ ([Technical Note on Participatory Mapping](http://c.ymcdn.com/sites/www.echocommunity.org/resource/collection/E66CDFDB-0A0D-4DDE-8AB1-74D9D8C3EDD4/Participatory_Mapping.pdf))(http://c.ymcdn.com/sites/www.echocommunity.org/resource/collection/E66CDFDB-0A0D-4DDE-8AB1-74D9D8C3EDD4/Participatory_Mapping.pdf) တွင်ကြည့်ပါ။ Somesh Kumar ၏ *လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက်နည်းများ - အသက်မွေးဝမ်း*

ကြောင်းပညာရှင်များအတွက်ပြည့်စုံသောလမ်းညွှန် (၂၀၀၂ တွင်ထုတ်ဝေသည်) ပြည့်စုံ၍ လက်တွေ့ကျ
သည့် မြောက်များစွာသောပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနည်းများဖြစ်သည်။

^{xvi} ဥပမာ-မြေပုံ ပုံစံတွဲဖက်ခြင်း၊ ရာသီအလိုက်လုပ်အားခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း၊ ကွန်ယက်ချိတ်ဆက်မှု ပုံများ

^{xvii} ဥပမာ SWOT သို့မဟုတ် အားနဲ့အားသာချက်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းနည်းလမ်းကိုအသုံးပြုခြင်း